

KLIC TRIGLAVA

Ljubljanski študentje :
SAMO USTAVA VEŽE
VSE DRŽAVLJANE !

357

FEBRUAR 1969

Pisma uredniku

PROTEST - 3

Uredniku Klica Triglava.

Vaš odgovor na moj protest, objavljen v KT 355, me ne zadovoljuje niti kot člana izvršnega odbora Slovenske Pravde niti kot sodelavca Klica Triglava. Res je, da sem letak videl, saj vidim marsikaj, kar je in kar ni objavljenega v KT Poročila o nečem pa so seveda lahko tako prirejena, da dobijo svojstven prizvok, čeprav ne vsebujejo morda ničesar, kar ni v originalu. In ravno to se je zgo dilo z vašim poročilom o omenjenem letaku. Šlo je za način - ne za zamolčanje samega letaka. Prepričan sem, da je bil ravno način vzrok, da se je oglasil tudi dr Sirc, saj je sam poudaril, da nima sicer ničesar proti kritiki. Enako bi želel poudariti, da čeprav sem letak dobil od vas, me niste vprašali za mnenje v pogledu ev. objave. Enako niste vprašali za mnenje dr Sirca. Ako že odgovarjate obema v imenu "uredništva", potem je le fair, da poveste, da čeprav sva tudi midva z dr Sircem "člana" tega 'uredništva' - kot so menda vis t a l n i sodelavci (kar je sila raztegljiv pojem, ker dejansko ne obstoja taka ustanova kot "uredništvo" KT) - naju za mnenje ni nihče vprašal. Tako se postavlja vprašanje potem, kdo odgovarja pod tem naslovom "uredništva"? Ako Vi sami, potem bi bilo prav, ako bi tako tudi povedali, namesto da dajete odgovoru prizvok neke skupine, ki sedaj baje brani objavo one notice pred najino kritiko. Ako torej gre samo za vas, potem menim, da bi KTju koristilo, ako bi upoštevali mnenje svojih stalnih sodelavcev, tj da bi upoštevali dejstvo, da obstojajo o gotovih zadevah precejšnje razlike v mišljenju, in da ne bi forsirali svoje lastne osebne linije. Za to protest št. 1. in protest št. 2.

Kot člana izvršnega odbora Slovenske Pravde pa me zanima vaše pojasnilo: "Sprejemamo" (spet množina) resolucijo Slovenske Pravde. Kljub temu, da je resolucija obvezna samo za izvršni odbor kot celoto." Ako vas prav razumem, Vi, ki ste član izvršnega odbora SP, ste obvezani sprovajati resolucije občnih zborov Slovenske Pravde samo, kadar nastopate v svojstvu člana izvršnega odbora SP, niste pa jih obvezani sprovati, kadar nastopate v svojstvu urednika KT. Za člane Slovenske Pravde je to nedvomno poučno pojasnilo.

Strinjam se, da je skrajni čas, da Narodni odbor pride na dan z nekim sodobnim predlogom za koncentracijo. Toda koncentracijo čega? Kakšen organ je in naj bi NO bil? Političen, kulturni, borčevski, sindikalni - ali kar vse skupaj? Ali naj bi predstavniki vseh takih organizacij sedeli v NOju? Z ozirom na fragmentacijo in pojavljanje novih skupin v raznih obdobjih, bi bila to zelo negotova praksa, čeprav bi nedvomno bilo prav, ako bi bile vse take organizacije povezane z NO odn. preko

Narodnega odbora. Boriti se proti Narodnemu odboru, obenem pa pozivati na reorganizacijo Narodnega odbora, pa je kontradiktorno. Razen Slovenskega državnega gibanja ne vidim nobene druge politične skupine izven NOja. Ali jo vi?

ALOJZIJ ZUPAN.

(Izvršni odbor Slovenske Pravde je imenoval le urednika Klica Triglava. Spričo tega je torej samo urednik odgovoren za list tako pred Izvršnim odborom kot pred javnostjo. Te odgovornosti se sedanji urednik ni nikdar otepal niti je ni niti poskušal prevrniti na koga drugega. Nasprotno, če ga je kdaj polomil kak dopisnik ali sodelavec, je bil urednik voljan nositi odgovornost in posledice. Dasi stalni sodelavci formalno niso člani uredništva, imajo brez dvoma večji vpliv tako na urednika kot na list kakor pa oni, ki pri listu sodelujejo le periodično ali pa ga le bero. To pa seveda ne pomeni izključni ali popolni vpliv, ne glede na to, da je sodelavec več in ne samo gg. Zupan in dr. Sirc. Drugače biti tudi ne more, sicer urednik ne bi bil več urednik. Ta je sicer lahko dober ali slab, toda še vedno mora biti urednik, za kar je bil tudi postavljen.

Kar zadeva uporabo množine, je to vendar uveljavljena in splošno sprejeta praksa vseh časopisov in ljudje navadno iz tega ne delajo vprašanja. Pri tem tudi prvi Klicov urednik ni bil izjema.

Brez dvoma je vsak odbornik Slovenske Pravde dolžan zastopati politične sklepe, ki so obvezni za izvršni odbor kot celoto, vsaj t a k r a t, kadar nastopa v imenu izvršnega odbora odnosno Slovenske Pravde. Sicer pa bi bila za tolmačenje pravil Slovenske Pravde poklicana tako nadzornik kot občni zbor, da jih interpretirata, če obstoja kak dvom.

Kar zadeva Narodni odbor, tega obsežnega in kompliciranega vprašanja ni moč obravnavati pod pismi uredniku, kjer je komaj dovolj prostora, da so problemi nakazani. S tem pa ni rečeno, da g. Zupan ni umestno postavil nekatera vprašanja. Gotovo bi bilo koristno, če bi ves predmet obdelal v članku, ki ga bo Klic Triglava gotovo z veseljem objavil. Ur.)

LIBERALCI IN SOKOLI

Uredniku Klica Triglava.

Zal mi je, če je Ziljan dobil napačen vtis iz moje ga pisma (KT 353), češ da so liberalci in Sokoli krivi za rdečo revolucijo na Slovenskem. V svojem nujno kratkem pismu sem skušal oporekati prav tej preenostavni formuli, očitvidno ne dovolj razumljivo. Vzrokov za komunistični uspeh je gotovo mnogo, toda drznem si zapisati in na to sem meril, da je narodnopolitična razdvojenost, ki smo jo prinesli že iz Avstro-Ogrske, v veliki če ne glavni meri kriva, da je bil narod v zgodovinsko odločilnem trenutku narodno-politično razdeljen.

D. J.

Za osebno enakopravnost

Na drugem mestu poročamo o poslednjih dogodkih med ljubljanskimi študenti. Ne zdi se nam navsezadnje toliko važno, za kakšno organizacijsko obliko se bodo ali so se odločili. Kar je treba poudariti in obenem pozdraviti je njihovo stališče, da so vsi študentje, in posledično vsi državljani, enaki pred zakoni ne glede na svoje ideološko prepričanje. Že samo dejstvo, da se je posvetovanja 13. januarja, torej v zimskem in takorekoč počitniškem času, udeležilo kakih osemsto ljubljanskih študentov, zgovorno priča, da je bilo dovolj zanimanja in da sklepi tega sestanka dokaj reprezentativno odražajo razpoloženje med slovensko študirajočo mladino. Ni nobenega dvoma več, da ne gre za kak poseben slovenski odnosno celo ljubljanski študentovski fenomen. Gotovo je, da je to odraz spontanega svetovnega mladinskega protesta, ki je v bistvu zdrav pojav, saj gre za upor proti togi zaprtosti in vasezaljubljenosti vladajočih slojev, kar v svetovnem merilu vendar nikamor ne pelje. Dejstvo, da je človeštvo v dobi ene generacije doživelo dve svetovni vojni, da kljub izobilju na eni strani drugod milijoni stradajo in sto tisoči trohniijo po ječah in taboriščih, razumljivo požene kri v glavo mlademu človeku, ki so ga doslej pitali z visokimi besedami o krščanski ljubezni, o humanizmu, socializmu in demokraciji. Težko je zameriti mladim ljudem, če v tej vnemi in protestu včasih ne ločijo dreves od gozda, ali pa preveč enostavno gledajo na v bistvu komplicirana človeška vprašanja.

V danih prilikah so ti mladi ljudje pogostoma vest človeštva. Razveseljivo je, da se je ta vest na miren in dostojen, a zato nič manj demonstrativen način prebudila tudi v slovenski metropoli, kar le dokazuje, da ni bila vera v nove generacije prazna nada in da tem mladim ljudem le ni samo do materialnega uživanja in seksualnega izživiljanja, kot so hoteli in hiteli nekateri razlagati ta svetovni mladinski plaz.

Ob tej priliki je tudi treba pozdraviti srečanja, pogovore in vedno bolj odprto pisanje v tisku za našimi mejami. To je gotovo edina rešilna pot iz obžalovanja vredne omejenosti in ekskluzivnosti. Prav tako kakor je odprtost potrebna za kleno rast naroda v domovini, ni ta nič manj življenjske važnosti za razvoj slovenskih manjšin. Tem bolj, če hočejo te manjšine predstavljati naraven most idej med matičnim narodom in svetom, ki ga obdaja.

Skupščinske zdrahe

Predsednik, ki divje pozvanja s predsedniškim zvoncem, in poslanci, ki drug drugemu skačejo v besedo in se jezno obkladajo s prispevki, so bolj pogosti v kapitalističnih kot socialističnih deželah. Debata v jugoslovanski skupščini sredi januarja je torej nekaj posebnega, kajti bila je mnogo bolj razvneta, kot je razvidno iz suhoparnih poročil (gl. Od meseca do meseca). Skupščinski prepiri kajpak še zdavnaj niso znamenje demokracije. Nevljudni poslanci, ki predsednika ne poslušajo, niso bojevniki za svobodo izražanja. Pa vendar je res, da si poslanci v starokopitno diktatorskih državah ne morejo privoščiti ne preprirov ne nevljudnosti, saj po navadi še do besede ne pridejo, ampak le poslušajo dolgočasne pridige "onih zgoraj".

V tem smislu je prepir v skupščini vsekakor napredek. To je ena, ki jo ne gre pozabiti. Jugoslavija pač ni več starokopitna stalinistična država, čeprav v njej še marsikaj ni prav in je tudi svobode še vse premalo. Napredek je tudi, da so se poslanci vendar že postavili po robu, ko jih je politični forum ocenjeval kot potepe ne šolarje. Šele takrat, ko poslanci ne bodo več živeli v svetem strahu pred "onimi zgoraj", bomo lahko govorili v Jugoslaviji o demokratični skupščini. Zaenkrat so si poslanci izbrali lažjo pot in se niso uprli Zvezi komunistov, ampak le tajniku Socialistične zveze Benu Zupančiču, ki je v primeri s kakšnim sekretarjem CKZK zelo majhna in ponižna zverina. A led je prebit; javno so se uprli stari totalitarni praksi, da višje živine na sestankih napadajo posameznike kar tako na splošno, ne da bi jim dale pošteno priliko za odgovor.

Stara navada je železna srajca in poštena prilika za odgovor je še zelo neobogljena stvarca. Tudi Zupančiču niso dali prilike, da bi se branil, ko so se nanj spravili združeni Hrvati v skupščini. Velika krivda zadene predsednika Smilevskega, ki ni znal držati razprave v pravem okviru. Če je dovolil nemu, da napada, bi moral dovoliti drugemu, da se brani. Namesto tega je le neučinkovito vihtel svoj zvonec, medtem ko so poslanci drug za drugim skakali čez plot dnevnega reda. Razprava o zakonu ni bila primerna prilika, da obračunajo z Zupančičem, čeprav je edino pravilno, da o takih zadevah razpravljajo javno v skupščini in ne za zaprtimi vrati v poslanskem klubu. Če poslovnik ne daje prilike za tako razpravo, ga je treba spremeniti. Na vsak način pa se je treba poslovnik držati, ker sicer bo skupščina zšla v nered in tisti anarholiberalizem s katerim komunisti strašijo svoje podanike.

Ob tej priliki bi pripomnili, da anarholiberalizem v trdnih zapadnih državah ne poznajo. Sploh ne bi bilo napačno, če bi se jugoslovanski skupščinski delavci ozrli na parlament v Londonu, ki ima stoletne izkušnje. Lahko bi se naučili marsikaj koristnega, predvsem pa, kako se učinkovito vodi razprava. Zelo koristen običaj je na primer, da poslanec vedno obvesti svojega kolega, če ga namerava napasti. Tako se oba lahko pripravita na trezno razpravo ter se izogneta prostaškemu preprirom. Nadvse pomembna je vloga predsednika zbor-

nice, ki ni viden strankarski politik ampak ugleden zmeren poslanec, ki nepristransko vodi razprave, a ne vodi politike. Prav take predsednike potrebujejo tudi v jugoslovanskih skupščinah, če naj imajo poslanci več besede. Ne potrebujejo predsednikov kot Milentije Popović ali Sergej Kraigher, ki se štejejo za vodilne politike, ki od sebe spuščajo programske govore in ki mislijo, da morajo držati skupščine na uzdi, tako da bodo pridno tekle po začrtani politični liniji. Taki predsedniki so za totalitarne čase. Zdaj so morda kvečjemu še primerni za parlamentarne voditelje, ki bi skrbeli, da poslanci hodijo na seje in glasujejo. Za predsednike pa ne potrebujejo več vodilnih partijcev, ampak potrebujejo ugledne nepristranske može in žene, ki bodo odločno skrbeli, da teče razprava dostojno, civilizirano in pravično - ne glede na politično smer.

UREDNIŠTVO

Sirčev Nesmisel in smisel

dobite v tržaških knjigarnah, v upravi Katoliškega glasu v Gorici, pri Mohorjevi družbi v Celovcu, pri Klicu Triglava, pri založniku Dr Dr Trofeniku v Munchenu (Elizabethstrasse 18), pri Pavletu Borštniku (1614 East 300 St. Wickliffe, Ohio, USA) in Tinetu Kremžarju (11047-110 St. Edmonton, Alta, Kanada). Cena izvodu: Lt 1100.-, DM 7.00, Sch 60.-, 13s 9d, \$ 3.00.

Mladi rod brani svoje ustavne pravice

Od domovinskega dopisnika

Ljubljanski študentje so se odločili za popolnoma novo študentsko organizacijo, ki ne bo temeljila na programu Zveze komunistov Jugoslavije, ampak priznava za svojo omejitev samo ustavo jugoslovanske zvezne republike.

Ta nova organizacija bo temeljila na samoupravnem delovnem statusu študenta, bo maksimalno demokratična in bo v svojih okvirih dopuščala boj mnenj z različnih idejnih izhodišč. Nova organizacija ne bo imela nobenega določenega programa, temveč se bodo študentje o svojih stališčih dogovarjali sproti. Organizacija bo povsem avtonomna in ne bo dopuščala nobenih avtoritativnih posegov od zunaj. Samo na tej osnovi se ljubljanski študentje povezujejo s študenti drugih slovenskih visokošolskih središč v Zvezo študentov Slovenije in nato z ostalimi jugoslovanskimi študenti v Zvezo študentov Jugoslavije. Toda ta zadnja se mora, ne samo po mnenju ljubljanskih študentov, temeljito reorganizirati.

Tako so ljubljanski študentje razložili svoje stališče centralnemu odboru Zveze študentov Jugoslavije, ki je zasedal v Ljubljani 14. januarja. Dasi so se predstavniki drugih jugoslovanskih visokošolskih središč zavzemali proti legalizaciji različnih idejnih usmeritev, češ da se Zveza študentov Jugoslavije vendar bojuje za en natančno opredeljen koncept, kaže, da niso mogli prepričati ljubljanskih študentov, da bi spremenili svoje stališče. In to kljub prizadevanju zagrebškega univerzitetnega komiteja Zveze komunistov Hrvatske, ki je pritiskal na ljubljanski univerzitetni komitej Zveze komunistov Slovenije, da 'pripravi k pameti' ljubljanske študente. V kolikor je moč zaznati, so zastopniki Skupnosti ljubljanskih študentov, kot se nova organizacija formalno imenuje, pred centralnim komitejem Zveze študentov Jugoslavije branili stališče, ki so ga sprejeli 13. januarja na svojem zborovanju: Skupnost naj temelji na načelih samoupravljanja, svobodne pobude različnih skupin ne glede na idejna izhodišča in na načelu spoštovanja manjšinskega mnenja.

Zanimivo je tudi, da so na istem zborovanju 13. januarja študentje razpravljali o nezadovoljivem ekonomskem in družbeno političnem položaju kmetov. Zborovalci so odločno podprli kmete v njihovem boju za enakovreden položaj. Sklenili so, da bodo preko posebnih organizacijskih oblik pomagali kmetom v njihovih prizadevanjih.

Treba je še dodati, da je na primer ljubljanski dnevnik 'Delo' skrbno in dokaj točno poročal o teh študentskih previranjih. Toda kot je po eni strani jasno, da je težko reševati študentsko problematiko od zunaj ali od zgoraj, torej brez ali celo proti študentom, se zdi po drugi strani skoro neverjetno, da bodo komunistične oblasti, zlasti v Beogradu, mirne duše pogoltnile to grenko zdravilo, ki so jim ga pripravili ljubljanski študentje. Za 4. februar je sklicana seja centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Pesimisti se boje, da bodo tam poleg drugega razpravljali tudi o takih težavah, ki jih delajo študentje, v tem primeru konkretno ljubljanski študentje, in da bodo s te seje poslali ustrezne direktive področnim partijskim organizacijam, kako morajo ukrepati, da bo kontrola in idejno politično vodstvo komunistov zagotovljeno na vsem področju udejstvovanja državljanov. Prav mogoče, toda študentje so prepričani, da brez njih ne bo šlo.

'NEBESA POD TRIGLAVOM'

Od našega sodelavca

V Sloveniji so prepričani, da bi z razvojem treh turističnih središč dolgoročno in uspešno rešili vprašanje slovenskega turizma. Ob pomanjkanju lastnih večjih investicijskih sredstev, pa je nemogoče misliti na kak širokopotezen načrt. Zato je tem bolj upapolna napoved, da se tudi tujci zanimajo za slovenske naravne lepote. Seveda ne iz kake simpatije do slovenskega človeka ali celo slovenske odn. jugoslovanske oblasti ampak iz čisto trgovskih pobud. Hvala Bogu, da je zadnje čase začela prevladovati v domovini zdrava pamet, kar zadeva tuje investicije, in da so zato odprte možnosti, da slovenski tujski promet napravi odločilen korak naprej, korak, ki bi mnogo pozneje omogočil, da se z zbranimi sredstvi lahko lotimo tudi drugih področij in gospodarskih panog.

V poštevh prihajajo predvsem tri področja, od katerih je zgornji del Savske doline z Bledom, Bohinjem in Kranjsko goro dovolj poznan, pridruži pa se mu seveda tudi slovenska obala s Koprom, Ižolo in Portorožem. Kot tretje, manj znano a zato bolj zanimivo področje je mišljen Kanin v zgornji Soški dolini, ki bi z ureditvijo primernih žičnic in hotelov lahko s svojimi sijajnimi smučišči nudil istočasno najmanj 18 km smučarskih prog za kakšnih 10.000 smučarjev.

Pri vsem tem nadebudnem razpravljanju o slovenskem turizmu pa je najbolj zanimivo to, da za prva dva načrta - recimo za Planico in za morsko obalo - ne obstoje nikaki podrobni načrti, čeprav bi povprečni človek to najprej pričakoval. Samo za tretje, kaninsko, področje imajo najdlje pripravljene načrte in alternativno rešitev. Toda ni vprašanje samo v načrtih - nič manj če ne celo bolj važno je, da je ob njih tudi treba točno vedeti, koliko lastnih sredstev je zagotovljenih, kateri domači faktorji bi bili pripravljene sodelovati in s kakšnimi deleži, kolikšne so realne možnosti, da bo načrt tudi v pogledu tujskega prometa (število gostov) uspel in podobno. Samo če je zadoščeno tem osnovnim pogojem, se je po-

tem mogoče približati tujim investitorjem in z njimi konkretno razpravljati o njihovi udeležbi. Kot je mogoče zvedeti iz slovenskega domovinskega tiska, bi bili za stvar zainteresirani EFTA in pa Mednarodna banka za obnovo in razvoj.

KANIN

Tolminci imajo za svoje področje pripravljena dva programa, ožjega in širšega. Ožji predvideva investicije 86 milijonov din, izgradnjo dveh šestsežnih žičnic na pogorje Kanina in dveh vlečnic, zgraditev tovarne žičnice za prevoz gradbenega ma-

teriala, makadamsko cesto, hotele v Bovcu s 600 ležišči, nekaj igrišč in dva kopalna bazena, zaprtega in enega na prostem. Nabavili bi tudi dva stroja za teptanje snega. Vse to bi predvidoma dalo 6,5 milijona NDin presežnega dohodka na leto, kar že tudi vključuje odplačilo anuitet. Predvidevajo, da bi Kanin obiskalo nekaj več kot 300.000 ljudi. Stalno bi bilo zaposlenih 147 oseb, sezonsko pa še 100.

Širši program predvideva 400 milijonov NDin investicij, v čemer bi poleg gornjega bila vključena tudi zgraditev hotelov v Bovcu s 5000 posteljami, predvidevajoč obisk 1,200.000 gostov na leto, a čisti ostanek dohodka bi bil 32 milijonov din. Vso zadevo naj bi upravljal poseben konzorcij z udeležbo vseh večjih podjetij tolminske in novogoriške občine, verjetno pa tudi iz idrijske občine. Očividno je torej, da bi ta širokopotezni razširjeni načrt v osnovi preobrazil gospodarstvo zgornje Soške doline in celo segal s svojimi posledicami izven nje.

Finančni račun je zamišljen takole: 40% investicijskih sredstev naj bi prišlo od Mednarodne banke odn. EFTE, 20% bi dali člani konzorcija, preostalih 40% pa naj bi zagotovil partner iz tujine. In ta partner iz tujine naj bi bil ključni faktor, ker bi on tudi preskrbel obisk tujih gostov - torej turistično udejstvovanje na svetovni širini. Tolminci predvidevajo, da bi bila uresničitev tega načrta možna samo in izključno na tej osnovi.

Tudi po mnenju Ekonomskega inštituta Slovenije in strokovnjakov OECD ima Slovenija tri ugodna področja za razvoj zimskega turizma. Vprašanje postaja za Evropo tem bolj pereče, ker vedno večje število ljudi prebije svoj dopust v letoviščih, in to vedno dlje in dlje od doma, in ker postopoma in stalno narašča tudi turizem v zimski dobi. Dolgoročno računano ni čisto nič presenetljivo, da bodo ljudje v vedno večjem številu letovali dvakrat na leto - pozimi in poleti. Po ugotovitvah gornjih strokovnjakov prihajajo v Sloveniji za zimski turizem v poštev Triglav z Bohinjem, Kanin s svojimi žičnicami ter Kranjska gora s Planico. Računajo tudi, da bi gradnja kaninskih žičnic nudila toliko izkušenj, da bi se končno mogli lotiti tudi očaka Triglava.

PLANICA

Od 21. do 23. marca bodo v Planici mednarodne tekme v smučskih poletih, za katere pričakujejo obisk do 50.000 gostov.

Toda ob pomanjkanju hotelov in slabih prometnih zvezah in možnostih se gotovi pesimisti boje turistične polomije, ki bi nam - če do nje pride - lahko škodila na dolgo dobo. Vprašanje obstoja vsekakor, kako pripeljati in odpeljati tako množico, ko obstoja praktično ena sama ozka cesta do Planice in zlasti še, ko ni več železniške proge med Jesenicami in Ratečami. Optimisti, ali realisti, kot pač vzamete, pravijo, da bo šlo, če bo glavna cesta do Kranjske gore očiščena snega na vsej širini. Toda priznavajo, da predstavlja ozko grlo tista ozka cesta iz Kranjske gore do Planice. Kako torej usmeriti ves ta promet proti skakalnici, tudi če rešijo problem pristopa do Kranjske gore, je vprašanje, s katerim si zdaj belijo glave tujsko-prometni izvedenci v Sloveniji.

Organizatorji zamišljajo, naj bi gosti iz slovenskega dela Štajerske in Koroške najprej potovali proti Celovcu, nato skozi Beljak in Trbiž in potem nazaj proti Ratečam, nikakor pa ne po glavni cesti recimo iz Ljubljane proti Kranjski gori. Ta cesta bi smela biti rezervirana samo za goste iz ljubljanskega področja, iz Dolenjske in Hrvatske. Gosti iz Italije naj bi potovali bilo direktno do Trbiža bilo

skozi Soško dolino do Predila, nato čez prelaz v Trbiž in potem nazaj proti Ratečam. Toda poleg tega prometnega vprašanja, ki niti ne reši vprašanja ozke ceste v samo Planico, se je bati, da bo organizacija odpovedala. Planica namreč nima nobenega ustreznega hotela in restavracij, kjer bi mogli postreči predvidenim 50.000 gostom. Tako se bo množica morala hraniti na stojnicah, toda le ob ugodnem vremenu. Ni dvoma, da je bilo glede Planice mnogo, mnogo zamujenega, da zdaj nosimo posledice rane zaletete političnotovarniške politike, ko so narodni heroji odločali prioriteto v narodnem gospodarstvu - gospodarstveniki pa so sedeli po zaporih.

KAM Z ROBO?

Koprsko pristanišče je v preteklosti postalo znano zaradi zelo hitrega poslovanja. Računali so, da se bo z izgradnjo proge med Koprom in Prešnico to ne le izboljšalo ampak tudi omogočilo večji promet skozi pristanišče. Ta promet je sicer zares stalno naraščal, kot kaže tabela,

	Celotni promet	Od tega tranzit
1964	658.300 ton	118.800 ton
1965	781.700 ton	202.600 ton
1966	750.400 ton	237.800 ton
1967	813.300 ton	252.200 ton
1968	1.099.900 ton	322.900 ton
	<u>4.083.600 ton</u>	<u>1.134.300 ton</u>

toda železniška proga, ki je enotirna, je postala ozko grlo. Vlaki bi morali prepeljati dnevno do 5000 ton blaga a ga komaj 2400 (plus nafto). Problem je bil izredno težaven, tako da je morala pristaniška oblast začeti tovor iz ladij vskladiščevati na lastne stroške in ga nato prelagati na vagono. Toda zmanjkalo je vagonov, ki bi jih dnevno potrebovali okoli 200, in tako spet nastaja zmeda v skladiščih. Zagata bi bila delno olajšana, če bi imeli zgrajeno železniško izogibališče v Hrastovlju, kar bi nedvomno dvignilo storilnost železniškega tira. Toda tega izogibališča še vedno ni in enojni tir je neekonomično izrabljen. Potrebovali pa bi tudi še dodatne ture na koprski postaji in dodatne nakladalne ture v pristanišču.

Ladje, ki se zadržujejo v pristanišču preko odmerjenega roka, morajo plačati kazen do 1000 dolarjev na dan. Ker pa to seveda ne gre v račun lastnikom ladij, te odhajajo potem v druga pristanišča, kjer je zagotovljen hitrejši iztovor. Sicer računajo, da bi zgraditev petega 180 m dolgega pomola s pripadajočimi skladišči zadrego olajšala. Vendar pa je jasno, da leži končna rešitev tega vprašanja samo v resnični sprostitev prometa proti zaledju. Dvojni tir do Prešnice se zdi edina dolgoročna rešitev. Toda za kaj takega ni sredstev.

SANITARIJE POD KRITIKO

Da se povrnem nazaj k tujskemu prometu. V Sloveniji so hoteli ugotoviti najprizadevnejši kraj na področju turizma. Posebna komisija Turistične zveze, Zveze hortikulturnih društev in uredništva 'Dela' je več mesecev zbirala podatke, delala obiske in ocenjevala. Zaključek je bil, da imajo v Sloveniji še vedno najslabše urejena stranišča in da najmanj skrbijo za kulturno zgodovinske spomenike. Gostinski obrati in postrežba v njih so se razmeroma dobro odrezali, čeprav je postrežba dobila od 20 možnih točk le 16, a stanje javnih lokalov je doseglo le 13 točk (čistoča sanitarij samo 11 točk). Vzdrževanje kult. zgod. spomenikov je dobilo 13 točk, a razvalin samo 11 točk. Porazno je stanje javnih stranišč: 11 točk. Istotako železniške postaje - stara rak rana, ki ji v tujini zadnje čase posvečajo več in več pozornosti. In končno, ceste nimajo dovolj prometnih znakov.

Vsekakor, Slovenija bi se morala odrezati mnogo boljše.

SLOVENIJA UTIRA POT

Ugledni londonski tednik *ECONOMIST* je 4. januarja priobčil naslednje poročilo svojega vzhodno evropskega dopisnika o vlogi in pomenu Slovenije in Slovencev v Jugoslaviji:

'Na jugoslovanskih mejah z Italijo in Avstrijo nastaja ob sobotah in nedeljah redno takle prizor: na obeh straneh meje avtomobilska kolona, ker Slovenci hite nakupovat "na zapadu", Italijani in Avstrijci pa izkoriščajo ugodne cene živil in potrošnih dobrin na jugoslovanski strani. Avtomobili segajo celo sredi zime po pet milj daleč od meje, kjer kontrole praktično sploh ni.

Slovenija je med šestimi jugoslovanskimi republikami daleč najbogatejša in najbolj razvita. Dohodek na prebivalca presega italijanskega in bo kmalu presegel avstrijskega. Prebivalstvo šteje 1,7 milijona ali 8 odstotkov vsega jugoslovanskega, a republika ustvarja 16 odstotkov jugoslovanskega družbenega proizvoda.

Ti uspehi izhajajo delno iz trdega boja proti togemu birokratskemu planiranju, ki poteka prav od uvedbe gospodarske reforme in novega sistema cen v letu 1965, delno pa iz velikih injekcij tujega denarja in impresivnih investicijskih programov. Vse investicije skupaj so v prvi polovici 1968 presegle vsoto 170 milijonov dolarjev, kar je bilo za 16 odstotkov več kot v letu 1967. Od tega je šlo približno 65% v modernizacijo obstoječega potenciala, 35% pa v nove projekte. Povsod po Jugoslaviji si precej prizadevajo, da bi odpravili preostali politični vpliv na industrijske voditelje, ki so zdaj teoretično odvisni samo še od tistih, ki so zaposleni v njihovih podjetjih. Toda to politiko so v Sloveniji uveljavili bolj energično kot v revnejših republikah.

Moderno elektriško, radijsko in elektronsko podjetje Iskra se je sporazumelo s podobnimi podjetji v Zagrebu in v Nišu, poslalo je ljudi na fakulteto za elektroniko v Nišu ter razvilo v Makedoniji in Bosni 'vaško industrijo', kjer ženske in dekleta doma sestavljajo merne instrumente in druge manj zapletene naprave. 'Iskra' je pred kratkim sklenila s turško vlado sporazum, po katerem bodo zgradili blizu Carigrada tovarno za telekomunikacije. Ta slovenska tovarna je samo v Turčijo izvozila blaga za sedem milijonov dolarjev, večino od tega v zadnjih petih letih; Turčija je pri električni, kinematografski in telefonski opremljeni zdaj usmerjena najbolj k Sloveniji.

Slovenski ekonomisti in planerji se zavedajo, da del težav iz preteklosti izvira iz tega, ker so prehitro sprostili preveč vrst uvoza. Kupna moč je naglo naraščala (delno so k temu prispevale tudi denarne pošiljke delavcev iz zahodne Evrope). Domače trgovine so bile bogato založene z razmeroma kakovostnim tujim potrošniškim blagom (na primer s pralnimi stroji), kar je pritisnilo na domačo proizvodnjo.

Popuščanje osrednjega nadzorstva skrbi manj razvita območja na jugu in na vzhodu, ki zdaj trdijo, da je bilo premalo storjenega za to, da bi njihovo življenjsko raven približali hrvaški in slovenski. Vendar je Slovenija dejansko naložila veliko denarja v različne projekte na jugu, povečini v razvoj bakrove in železove industrije ter v elektrifikacijo nekaterih delov dalmatinske obale, kar je močno vzbudilo turistični vzpon.

Toda največja ovira na poti k nagli industrijski in gospodarski ekspanziji so tako v Sloveniji kot po vsej Jugoslaviji pomanjkljive prometne zveze. Tovorni br-zovlaki prevažajo sveže sadje, zelenjavo in poljedelske pridelke iz Makedonije na sever, industrijske in tehnične izdelke pa na jug. Obstaja projekt za elektrifikaci-jo, ki naj bi se do 1970 razpregel od Ljubljane prav do Skopja, to je 600 milj da-leč. Toda širjenje železniške mreže ni vselej smiselno na gričevnatem in goratem ozemlju. Zato je dandanes v ospredju razvoj širne mreže štiristeznih avtocest, ki bi po ambicioznem in dragem desetletnem načrtu spremenila Ljubljano v žarišče cest, ki bodo Gradec, Celovec in Maribor na severu povezale z razširjeno cesto Zagreb-Beograd, a tudi z italijanskim omrežjem v bližini Benetk ter s pristaniš-čem Reko.

Medtem ko slovenski industrijski izvoz narašča, pa kmetijski izvoz vsaj na zahod pada. To je neposredni učinek Evropske gospodarske skupnosti, ki podpira svoje kmetijstvo. Slovenci obsojajo to početje kot protekcionistično in diskrimina-cijsko. Najbolj je to prizadelo slovensko živinorejo, ki so jo v zadnjem desetletju namenoma razvijali; precej njene proizvodnje je odhajalo v Italijo. Izvoz mesa na območje SEV (vzhodnoevropske gospodarske skupnosti) je leta 1968 sicer zrastel za 16 odstotkov, več mesa so izvozili tudi v dežele, ki niso članice EGS (zapadno-evropskega skupnega trga), na primer v Veliko Britanijo, toda v celoti je izvoz mesa na zapad padel za 40 odstotkov, tako da imajo Slovenci zdaj preveč živine.

Leta 1967 je imela Jugoslavija za 287 milijonov dolarjev trgovinskega primanj-kljaja z Evropskim skupnim trgom; v prvi polovici 1968 se je ta povzpел na 151 milijonov in 22 odstotkov vsega tega je mogoče zapisati na slovenski račun. Če dvajset milijonov Jugoslovanov trdno upira pogled k možnosti za preferencialne sporazume z EFTA in EGS, potem lahko zapišemo, da Slovence to vprašanje na-ravnost obseda,' zaključuje londonski ECONOMIST.

DELEŽ SLOVENIJE V JUGOSLOVANSKI PROIZVODNJI

Po skromni površini obdelovalne zemlje, ki je sicer dokaj intenzivno izkoriš-čena, ima Slovenija razmeroma majhne možnosti razvoja v kmetijstvu. Zato se je tembolj osredotočila na druge industrije.

Od celotne jugoslovanske industrijske proizvodnje odpade na Slovenijo blizu 20%. Leta 1967 je bil delež Slovenije v jugoslovanski proizvodnji nekaterih proiz-vodov naslednji:

pridelek pšenice	2,9%	obutev	18,6%
cement	12,4%	električna energija	19,7%
pivo	14,4%	pohištvo	20,6%
žveplena kislina	16,6%	žagan les	26,4%
celuloza	17,8%	surovo jeklo	27,6%
posek lesa	17,9%	papir	28,8%
volnene tkanine	18,2%	bombažne tkanine	31,8%

V primerjavi z ostalo Jugoslavijo je na Slovenijo odpadlo v površini njiv 3,8%, v številu prebivalcev 8,4%, v številu zaposlenih 14,4%, v družbenem proividu 15,8% in v registriranih potniških avtomobilih 23,9%.

PODIRAJMO 'KULTURNE PREGRADE'!

Slovenski kulturni delavci z obeh strani slovenske zahodne meje, iz kroga revij 'Goriška srečanja' v Novi Gorici, 'Kaplje' v Idriji, 'Idrijski razgledi' ter tržaške 'Mladike', 'Mostu' in 'Zaliva' so se 7. decembra lani zbrali v Tupelčah na Krasu na svoj prvi prijateljski in delavni sestanek. Ob tej priložnosti so primorski kulturniki izrazili svoje zadoščenje, da je povsem spontano prišlo do srečanja, ki je izraz nove človeške sproščenosti in nove kulturne prizadetosti širšega slovenskega občestva.

Po vsestranski in odkriti razpravi, v kateri so si prisotni izmenjali izkušnje iz prakse posameznih revij, so se porazgovorili o ozračju in razmerah na obeh straneh meje.

Ne glede na neformalni značaj tega sestanka, so prisotni imeli za potrebno, da posredujejo slovenski javnosti nekaj svojih stališč:

1. primorska kultura, ki jo že njena tradicija obvezuje za posebno narodnostno občutljivost, se mora po seboj danes, v času množičnih prelivov čez slovensko zahodno mejo zavedati odgovornosti, da razgiba zavest slovenskega človeka in krepi njegov ponos;

2. zaskrbljujoča neinformiranost matičnega slovenskega človeka o stanju v zamejstvu narekuje primorskim revijam čim večje sodelovanje in medsebojno informiranost;

3. zaradi tega so sodelavci omenjenih revij sklenili, da se uredniške skupine predstavijo širši javnosti z vrsto javnih nastopov v glavnih primorskih središčih;

4. na koncu so prisotni izrazili enodušno mnenje, da je dozorel čas za neovirano kroženje slovenskega kulturnega tiska v celotnem slovenskem prostoru.

Zgornje sporočilo javnosti so podpisali iz Idrije: Jurij Bavdaž, Milan Božič, Vinko Cuderman, Jože Čar, Jože Felc, Tomaž Pavšič in Rafko Trpin. Iz Nove Gorice: Marjan Breclj, Branko Marušič, Ivan Marušič, Sandi Sitar in Lucijan Vuga. Iz Gorice: Marija Češčut in E-midij Susič. Iz Kopra: A. Jože Hočevar. Iz Trsta: Stan ko Janežič, Aleš Lokar, Marij Maver, Boris Pahor, Irena Žerjal-Pučnik, Alojz Rebula in Vladimir Vremec. Iz Pirana: Pavle Zidar.

'KOROTANOV' SOSVET

Od našega dopisnika

Iz poročila za tisk, objavljenega od strani Kluba slov. študentov na Dunaju, 20. decembra, je videti, da je bilo moje poročilo o "Korotanu" in njegovem Sosvetu v KT 353 enostransko. S tem ne rečem, da navajani podatki niso odgovarjali dejstvom, ampak, da je prišlo do poročanega sosveta, ki ga je imenovala Mohorjeva družba, enostransko.

To-le so dejstva: 18. avgusta 1968. so se v župnišču v Šmihelu sestali zastopniki Mohorjeve družbe (Strienc, Koglek, Strauss, Tomažič), Narodnega sveta kor. Slovencev (dr Inzko, dr Vospernik, dr Zerzer, dr Dumpelnik, Kum-

mer, Golavčnik, Domej, Merkač), ter zastopniki Kluba študentov in Koroske dijaške zveze (Malle, Bister, Grilc, Domej, Habernik, Wedenig, Strauss, Smolle, Haderlap, Brumnik) pod predsedstvom Rev. Lovra Kaslja.

Po navedbah poročila za tisk so glede Korotana prišli udeleženci do teh-le zaključkov:

1. Mohorjeva družba naj v doglednem času skupno z rektorjem doma realizira upravni odbor, na katerega je načelno že pristala. Glede tega sta obe študentski organizaciji predložili, naj bodo v njem zastopani: MD po dveh, starši po dveh, študentski organizaciji po enem, profes. zbor Slov. gimnazije po enem zastopniku. Rektor doma ima pravico navzočnosti in predlaganja, nima pa pravice glasovanja.

2. Na predlog študentov naj predseduje pri nadaljnjih tozadevnih pogovorih g. župnik Kaselj. Oba predloga je soglasno podprl odbor NskS.

3. Razen tega je bilo s strani obeh štud. organizacij predloženo, naj bi g. Kaselj premislil, v kolikor je koristno pritegniti k tem pogovorom še zastopnike drugih slov. organizacij.

Zastopniki Mohorjeve družbe in p. Tomažič na te zaključke niso pristali, zaključuje poročilo za tisk.

Kot sem naknadno zvedel iz poučenega vira, je tedaj dr Inzko stavil protipredlog, po katerem naj bi bila sestava sosveta ista, kot zgoraj poročano, le da bi namesto zastopnika profesorskega zbora slov. gimnazije bil redni in polnopravni član sosveta rektor p. Tomažič. Ta protipredlog ni na sestanku dobil večine, a je dejansko bil realiziran, ker na prvega Mohorjeva družba ni pristala, pa je potem, kot je o tem poročal Naš tednik, imenovala sosvet, ki odgovarja zamisli dr Inzka. Kolikor vem je pri tem ostalo in doslej ni prišlo do nadaljnjih pogovorov.

+ Dr ENGELBERT BESEDNJAK

Tik pred Božičem je v Trstu umrl dr Engelbert Besednjak, eden vodilnih primorskih politikov in nekdanji državni poslanec v rimskem parlamentu. Leta 1920 je prevzel uredništvo dnevnika Edinost in nato Goriške straže. Pozneje se je umaknil na Dunaj (preds. časnikarske zveze evr. manjšin). Leta 1954 je v Trstu obnovil svoj Novi list. R. I. P.

PATROV ODGOVOR IN - OBTOŽBA

Slovenci smo podjetni ljudje. O tem pričajo vsi, ki nas poznajo. Vendar storilnosti ni opaziti v isti meri. Kaj je temu vzrok? Mislím, da so tega krive nekatere slabe lastnosti našega značaja. Komaj se kaj ustvari, komaj kdo kaj do seže, mu že začnemo zavidati in spodjedati njegovo delo, namesto da bi ga podpirali za dosego še večjih uspehov. Če bi polovico energije, ki se razpeni v zavisti, izrabili za medsebojno podpiranje, bi skupno dosegli znatno večjo storilnost.

Tipičen primer je dosedanji predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Valentin Inzko. Kot odličan poznavalec manjšinske problematike na Koroškem se je že osem let požitvalno trudil zaboljšanje položaja svojega naroda. Pred enim letom je zasnoval znani "Program koroških Slovencev", ki je bil - če ne drugega - vsaj pogumen izraz volje do življenja ter navdušena naslonitev na najbolj trdne korenine slovenstva. Šovinistični krogi so na program zelo ostro reagirali. Zabrenčali pa so na isto struno tudi razni izmed koroških Slovencev iz obeh taborov in še posebno nekateri dobro znani visokošolci, ki so že takrat glasno zahtevali njegov odstop. Namesto da bi vsi ravno v takem položaju dokazali enotnost in medsebojno podporo, so zdaj predsednika Narodnega sveta žrtvovali prav tistim na ljubo, ki bi hoteli čimprej izbrisati slovensko besedo na Koroškem. Pa še razlagajo, (da bi svojo vest oprali), da je dr. Inzko "padel" zaradi podpore, ki jo je izrekel Mohorjevi družbi in visokošolskemu domu "Korotan". Čudna razlaganja!

Drugi primer je "Korotan". Ako bi tisti koroški študentje in njih "mecení", ki so se v zadnjem času tako zagnali proti "Korotanu", da bi ga iztrgali ustanovitelju iz rok, uporabili to energijo za kako novo pridobitev, bi popolnoma drugače koristili narodu. Recimo na primer, da bi se zavzeli za ustanovitev vsaj ene slovenske ljudske šole na Koroškem, za katere jim daje avstrijski zakon vso pravico. (Takah šol imajo tržaški in goriški Slovenci na desetine). Ali da bi vsaj organizirali nekaj več prijav za tiste revne dvojezične šole, ki obstojajo. In če bi se nekatere odgovorne osebe z isto vnemo zavzele, recimo, za zgraditev poslopja slovenske gimnazije v Celovcu, ki bi ga v celoti subvencionirala država, kakor so se zavzeli za moralno rušitev "Korotana", bi bilo danes poslopje verjetno že pod streho.

V tem obstoja (odgovarjam na pismo Petra Urbanca v KLICU TRIGLAVA št. 354) "žalostno poglavje po vojne koroške zgodovine"; ne pa v sporu okoli "Korotana", kakor trdi Urbanc. Ta spor obstoja le toliko, kolikor ga nekateri krčevito iščejo in ga z vsemi sredstvi izzivajo za svoje sebične interese. Od kar smo hujskačem pokazali vrata, v "Korotanu" ni sporov, temveč vlada najlepši red in mir s splošnim zadovoljstvom vseh. V čigavem interesu je torej, da nam hočejo nekateri od zunaj ta mir in red ponovno kaliti? Gospod Urbanc se postavlja za neomejene sodnika nad "Korotanom". Kratko malo zahteva, (verjetno po naročilu, saj on "Korotana" ne pozna niti od zunaj) da naj izginem. Ali ni opazil, da je bila prav ta zahteva napisana v KLICU TRIGLAVA že pred dvema in pol letoma, in sicer še predno je bil dom dovršen? In vzroki? Točno isti takrat kakor danes: nevoščljivost, sebičnost ter kompleks manjvrednosti tistih, ki se doma ne upajo postaviti po robu raznarodovanju in bi hoteli kot nadomestilo gospodariti v visokošolskem domu, ne da bi služili narodu, temveč da bi se v njem šopirili in razsajali. Gospod Urbanc iz Toronta se boji, "da bo šolsko leto 1968-69 minilo brez pomembnega števila slovenskih študentov v "Korotanu". Ali misli, da je "Korotan" zgrajen le za šolsko leto 1968-69? Če pa je v tem šolskem letu manj slovenskih študentov kakor lani, ni tega kriv dom, temveč tisti (Slovenci?), ki so na vse načine pritiskali na slovenske študente, da se ne bi vpisali v slovenski dom. Po njihovih načrtih in skritih namenih ne bi smel nobeden priti v dom. Nekateri so se pritisku res vdali, drugi pa so si mislili bolj pametno: Kaj se bom klatil po mestu, ko imam svoj dom, kjer mi nič ne manjka! Upati je, da bo pametnih vsako leto več. "Korotan" pa bo pogumno izvajal svoje poslanstvo prav tako letos kakor prihodnja leta, v kolikor bo njegovo vodstvo v pravih rokah. O tem bo pričala zgodovina.

Ker sem ravno pri pisanju, bom povedal še par besed gospej Mileni Detelovi, ki v št. 353 KLICA TRIGLAVA smatra za potrebno, da se tudi sama kompromitira s sumljivimi in neokusnimi napadi svojega moža. Nimam namena, da bi odgovarjal na vsa njena izvajanja. Naj velja le en primer za vse. Gospa Detelova se ponovno huduje, ker sem baje ubogega Ogrina tako slabo plačal. Pri upravljanju pokopališča sem takrat dobival od škofijskega ordinariata 35 S (avstrijskih šilingov) za pogreb. (Dokazi so vsakomur na razpolago.) S tem je bilo treba plačati dva mežnarja in razne druge stroške. Na drugih pokopališčih je prvi mežnar dobival 15 S, drugi pa 10 S. Jaz sem plačeval prvemu (takrat Ogrinu) 20 S in drugemu 15 S. Zdaj naj gospa Detelova počasi vse zračuna in potem naj mi pove, koliko mi je preostalo in koliko bi od tega ostanka moral dobiti še Ogrin. - Res sijajni argumenti proti meni!

Radoveden sem, koliko najemnikov se bo še oglasilo, ki bodo trobili v rog neodgovornih razdiravcev narodnih interesov.

IVAN TOMAŽIČ

Ob knjigah in revijah

Ljubo Sirc: NESMISEL IN SMISEL

V založbi tiskarne Pika Print Ltd v Londonu je izšla knjiga "Nesmisel in smisel". Njen avtor je dr Ljubo Sirc, ugledni slovenski ekonomist in profesor na univerzi v Glasgowu. Knjiga ima 190 strani drobnega tiska v dveh stolpcih, ker predstavlja večina teksta ponatis po fotografski tiskovni tehniki iz zbornikov 'Svobodne Slovenije' v Buenos Airesu, kjer je Ljubo Sirc več let zaporedoma objavljajal spomine na tisto, kar je doživel v prvih povojnih letih v domovini. Knjigo je posvetil "vsem, ki so umrli v boju proti levemu in desnemu totalitarizmu, posebno svojim soobsojencem". Nenavadni naslov "Nesmisel in smisel" pa razlaga takole: "Naslov 'Nesmisel in smisel' sem izbral, ker, upam, kaže, kakšen nesmisel je bil, da si je nekaj ljudi domišljalo, da prav oni vedo, kako družba in gospodarstvo delujeta, in so se zato odločili preganjati vse, ki jim niso do konca pritegnili, in jih proglašati za kriminalce. Še več, domišljali so si, da smejo uničevati celo ljudi, ki niso sploh nikomur ničesar storili." Sirc poudarja tudi potrebo po nujnosti rehabilitacije tistih, ki so bili v prvih povojnih letih po krivici obsojeni.

Njegova knjiga je pravzaprav gola, brez strasti in skoro brez zamere zapisana kronika tistega, kar je doživljal, oziroma bolje rečeno, kar se mu je zgodilo. V zadnjem letu vojne se je iz Švice, kjer je bil v begunstvu, pridružil partizanom, vendar se po vojni ni mogel vzdržati kritične presoje takratne politične prakse, ki so je se diktiral stalinizem. Pri tem mu je stalo ob strani precej prijateljev, ki so se zbirali zlasti okrog inž. Nagode, ki je vodil med vojno neko odporiško skupino. Tako Nagode kot Sirc in njuni prijatelji so zagovarjali politiko zблиžanja Jugoslavije z Zahodom in odklani od Sovjetske zveze, ker so si jasno predstavljali, kakšno škodo bo imela končno Jugoslavija, oziroma slovenski narod, od podložništva Sovjetski zvezi. Vendar so bila tedaj to čisto krivoverska teženja in tako ni čudno, da se je Sirc s svojim očetom in Nagodetovo skupino znašel v ječi. Dolžili so ga vohunskih zvez z britanskim konzulom in sploh z Zahodom, sabotaže gospodarskega načrta in drugega. Inž Nagode in on sta bila obsojena na procesu na smrt. Nagode je bil usmrčen, Sirc pa so pomilostili in po šestih letih je bil izpuščen iz zapore. Medtem se je režim zaradi spora med Titom in Stalinom znatno omilil in to je omogočilo Sircu, da se je zunaj svobodneje gibal in se končno umaknil v tujino. Zdaj živi v Angliji odn. na Škotskem kjer v Glasgowu predava gospodarstvo. Napisal je že več pomembnih in temeljnih studij o jugoslovaškem in vzh. evropskem gospodarskem razvoju.

Njegova knjiga "Nesmisel in smisel" je dokument časa, trezen, a vendar pretresljiv, posebno zato, ker ni retoričen in je celo skrajno spravljiv ter kaže pripravlje-

nost odpustiti prestano trpljenje pri delu za blaginjo slovenskega naroda. Delo se bere bolj napeto kot še tako napet detektivski roman, ker se nanaša na znano okolje in na znane ljudi. Zanimivi so zlasti opisi dogajanja v prvem povojnem času in razmer v zaporih. Jezik pa je nekoliko manj skrben, ker avtor zaradi tehničnega postopka pri tiskanju sploh ni mogel popraviti sloga ne prejšnjih tiskovnih napak. Toda teh napak je tako malo, da jih bravec komaj opazi, če se osredotoči predvsem na vsebino.

F. Jeza

TRŽAŠKI 'MOST'

V 17. številki MOSTU, ki izhaja od časa do časa v Trstu, Via Donizetti 3, (ur. odbor: Stanko Janežič, Aleš Lokar, Boris Podreka, Alojz Rebula, Marjan Rožanc, Drago Štoka in Vladimir Vremec) se mi zdita oba Vremčeva prispevka (Kam s programom Nar. sveta kor. Slovencev?, in Dialog med profesorji in študenti) posebno omembe vredna. Kot kažejo nedavni dogodki na Koroškem, ko je prišlo do izmenjave vodstva Sveta, je imelo Vremčevo mnenje dokaj teže. Izenadila pa je objava treh šolskih nalog (tudi na Koroškem), povzetih iz maturantskega glasila 'Na razhodu' na temo 'Znanost in umetnost - božje naročilo človeku' z ocenami vred. Strinjam se, da je miselno najboljša, to je najbolj izvirna naloga dobila najslabšo oceno - ker je študent mislil po svoje in ni slepo sledil profesorju. Tu sem se spomnil na 16-letno hči, ki hodi v angleško gimnazijo, ki jo vodijo katoliške nune, pa je imela ob koncu semestra zapisano ob oceni verouka pripombo "Postavlja zelo bistra vprašanja" - dekle namreč misli in ze to dejstvo je za profesorico pozitivno. Tudi ostala dva prispevka (Rožancev in Lokarjev) v Razpravi 'Dialog in Slovenci', dajeta misliti.

Naslednja 18-19. dvoštevila MOSTU je v neki meri posvečena pokojnemu prof. Šolarju, medtem ko razprava že omenjenega Aleša Lokarja umestno in potrebno načenna vprašanje slovenske mitologije (npr. o kozolcih). Gre za nekak dvogovor s pisateljem Borisom Pahorjem. Omembe vreden je seveda tudi nazoren intervju Fedorja Žigona z ing. arh. Otonom Jugovcem, avtorjem arhitektonskega elaborata za Atomski center v bližini Ljubljane (dobil nagrado za najlepšo slovensko arhitekturo v letu 1966).

MOST je lep primer potrebe po dialogu med Slovenci, le škoda da izhaja tako poredkoma. Tič.

DRUŽABNA PRAVDA : novembrska številka je posvečena stoletnici prve - grafične - delavske strokovne organizacije na Slovenskem. Pomemben doprinos k zgodovini slovenskega delavskega gibanja.

REVIEW št. 7, ki jo izdaja Študijski center za jugosl. zadeve (62 Offley Rd, London SW9), financira pa g. Vane Ivanovič, prinaša nekaj člankov o študentih v Jugoslaviji, dalje članek o novelah in povestih M. Bulatoviča ter razpravo o odnosih med Jugoslavijo in Afro-Azijskim blokom.

SRPSKI VIDICI Srbskega demokr. saveza so spet izšli.

KULTURA IN OMIKA

KRIZA V LJUBLJANSKI DRAMI

"Da bi s svojim odstopom omogočil lažje reševanje problemov, ki so se nakopičili v drami", je njen ravnatelj Bojan Štih odstopil.

Ni se še dobro poleglo razburjenje zaradi tega, ko je eden najboljših slovenskih igralcev Stane Sever obvestil slovensko javnost, da preneha sodelovati v tej slovenski ustanovi. Svojo odločitev je utemeljil z dogodki, ki jih na kratko povzemam:

22. novembra je Dramski svet izglasoval nezaupnico Bojanu Štihu. 11. januarja so hoteli nekateri to nezaupnico preobrniti v zaupnico - s ponovnim glasovanjem. To pa so člani odklonili.

Sever je dalje kritiziral nekvalitetno delo Drame, kjer je vodstvo dopuščalo, da v Drami lahko igrajo vse, kar se komu zdi. Tako je padel nivo prireditev in seveda z njim tudi bbišk javnosti. Da bi se to nekako popravilo, je Drama gostovala v tujini - toda spet z neprimernimi deli. Prišlo je do škandala, ko so gostovali v Celovcu s skrajno neprimerno Pinterjevo "Vrnitvijo", katero so doma igrali za izbrano publiko v "Mali drami", v Celovcu pa so jo priredili v velikem gledališču pred preprostimi nič slabega pričakujočimi ljudmi, Slovenci. Rezultat je bil porazen, ker so koroški Slovenci potem zaradi te slabe skušnje bojkotirali naslednje gostovanje Drame s "Primorskimi zdrahami".

"Odhajam iz Drame, ker s svojo prisotnostjo ne morem več podpirati nihilizma na odru in za odrom, nihilizma, porojenega iz pomanjkanja strokovnosti, umetniške impotence in duševne jalovosti", je izjavil Sever.

Zaradi nezadovoljivih gmotnih prilik in v primeri z drugimi poklici nizkih plač so organi Slovenskega narodnega gledališča naslovili odprto pismo ljubljanskim mestnim odbornikom s prošnjo, da zagotovijo večje dotacije kot doslej. SNG ima že sedaj okoli 630.000 din primanjkljaja

50-LETNICA CANKARJEVE SMRTI

Cankarjeva založba v Ljubljani je za petdeseto obletnico smrti Ivana Cankarja ustanovila vrsto letnih nagrad. Prvo so razpisali v decembru 1968, podelili pa jo bodo v decembru letos za dela, katera so odn. bodo dotedaj izšla. Nagrade so tri: za leposlovje, esejistiko in družboslovje oz. poljudno znanost, vsaka v vrednosti 5000 NDin. Poleg tega je ustanovljena tudi nagrada za najboljšo informacijo o slovenskih knjigah ali zbirkah. Prva nagrada je 1000 NDin, druga in tretja pa vsaka po 500 NDin.

V Ljubljani so slavnostno proslavili Cankarjevo obletnico 11. decembra v Unionski dvorani s slavnostnim govorom Josipa Vidmarja. Priredili so tudi nekaj razstav in dramskih prireditev.

NARODNA GALERIJA

Lanskega oktobra je ljubljanska Narodna galerija slavila pol stoletja svojega delovanja. V počastitev tega so imeli razstavo "Umetnost XVII stoletja na Slovenskem".

KULTURNIKI O REVOLUCIJI

V prazniški izdaji za Dan republike 29. novembra lani je ljublj. DELO priobčilo izjave 14 kulturnikov o kulturnem ustvarjanju v osvobodilnem boju in revoluciji. Zanimivi sta dve izjavi:

Stanko Petelin: "V povojnih letih je bilo pri nas objavljenih skoraj deset tisoč raznih prispevkov in knjig, ki govore o NOB... Večina člankov, pa tudi precej knjig, nas seznanja s spomini udeležencev revolucije, vendar pa je v njih vrsta netočnosti in pretiravanj. Razumljivo je, da so mladi bralci, ki jih sicer naš NOB zelo zanima, to kaj hitro opazili in so postali nezaupljivi do vsega, kar je v zvezi z NOB. To pomeni, da nam takšno nekritično in neobjektivno pisanje samo škoduje."

Tone Svetina: "Bolj ko se čas odmika, večja je ustvarjalna svoboda in s tem tudi višja kakovost umetniških del. Z dirigiranim agitpropovskim črno-belim slikanjem revolucije, ki je diskvalificiralo temo narodnoosvobodilne borbe pri slehernem resnem bralcu, smo prenehali v zadnjem trenutku." Svetina dalje trdi, da se literarni kritiki že 20 let trudijo, da bi razvrednotili slovensko domače literarno ustvarjanje. "Na primer: v 'Slovenski književnosti 1945-65' posveča Matjaž Kmecl 38 avtorjem, ki v svojih delih obravnavajo NOB, samo toliko prostora kot dvema modernističnima pesnikoma. Mislim, da je komentar odveč."

OBLETNICE

70-letnico življenja in 50-letnico znanstvenega delovanja je nedavno slavil prof. slovenščine na univerzi v Novem Sadu dr. Rudolf Kolarič. Ob tej priliki je dobil oktobrsko nagrado tega mesta za delo o brižinskih spomenikih. Z delom se je ukvarjal celih petdeset let. V njem je izvedel fonološko analizo spomenikov in rekonstruiral glasovni sestav slovenskih dialektov, ki se zrcalijo v njih. Tako je določil ozemlje njihovega porekla in rešil vprašanje kdaj in kako so nastali. Prof. Kolarič je znan predvojni generaciji gimnazijske mladine po nemških vadnicah in slovenskih čitankah za srednje šole. Po vojni je sodeloval pri obeh izdajah Slovenskega pravopisa. Bil je član uredništva Cvetaja iz domačih in tujih logov, katerega je pred vojno izdajala Mohorjeva družba v Celju

25-letnico umetniškega delovanja je slavil znani basist Ladko Korošec, ki ga javnost ceni tudi zato, ker je kljub mamljivim vabilom tujine ostal zvest ljublj. Operi.

Od meseca do meseca:

Poroča Ivan Stanič

BAKLJE V PRAGI IN LJUBLJANI

Samosežig praškega študenta Jana Palacha je pretresel tudi Jugoslavijo in vzbudil sočustvovanje. Janez Stanič je v uvodniku DELA pripomnil, da je Palach "drastično opomnil javnost in vodstvo svoje dežele na resnico, da 'normalizacija' v ČSSR ni normalna." Drugo, kar ga je sililo k razmišljanju, da je praški samosežig samo en člen v verigi mladinskega protesta, ki oklepa ves svet. Protestni izbruhi mladine po svetu "so v bistvu upor proti zaprtosti in izolacionizmu sodobne moderne družbe in proti neustreznosti njenih institucij."

23. januarja dopoldne je v Ljubljani poskusil samosežig Marijan Lombar, 23-letni ključabničar, ki je stanoval v Šiški. Fant je prosil svojega stanodajalca za nekaj bencina "za vžigalnik", se preoblekel v slabšo obleko in šel v mesto. Na stranišču pri Nami se je polil z bencinom, odšel po stopnicah skozi trgovino in čez cesto v slaščičarno "Tivoli", kjer se je zažgal. Brez krika je omahnil na tla, a prisotni gostje so s plašči udušili plamene. Ko so Lombarja prepeljali v bolnišnico, so ugotovili, da je imel 40% telesa hudo opečenega. Izjavil je, da se je počutil zelo osamljenega, a da grozljivega samomora ni poskusil iz političnih razlogov, ampak nekako iz protesta do razmer, v katerih je živel. Češki študent mu ni bil za vzgled, čeprav je slišal zanj. Lombar je že kot otrok izgubil starše in je osem let živel v vzgojnih domovih. Trikrat je bil kzanovan zaradi vlomov in je bil vpleten v pravdo za dokazovanje očetovstva.

SLOVENSKA VOJSKA

Po predlogu zakona o narodni obrambi, ki ga pretresajo v skupščinskih odborih, bosta jugoslovanske oborožene sile sestavljali jugoslovanska ljudska armada in teritorialna obramba. Armado bo financirala federacija, teritorialno obrambo pa republike, občine in delovne organizacije. Naloga te obrambe bo, da vodi oborožen boj proti sovražniku, organizira oborožen odpor na ozemlju, ki bi ga zasedel sovražnik, ter da zatira diverzante in saboterje. V novih poslopih bodo obvezno gradili zaklonišča. Niso si še na jasnem, kako bi prebrodili težave, ker revne občine in podjetja za obrambo ne bodo imele denarja.

Po predlogu zakona o vojaški obveznosti, ki je tudi pred skupščinskimi odbori, bodo vsi služili vojsko 18 mesecev, le fantje z visoko ali višjo izobrazbo bi služili le 12 mesecev.

VOLITVE V APRILU

Volitve v vse zbere zvezne skupščine bodo aprila letos po novem zakonu, ki dopolnjuje ustavne spremembe, in sta ga sprejela zvezni in organizacijskopolični zbor 15. januarja. Poslance družbenopolitičnega zbora bodo volili občani neposredno. Poslance v gospodarski, socialno-zdravstveni in prosvetnokulturni zbor pa bodo volili odborniki občinskih skupščin in delegati delovnih skupnosti. Poslance v zboru narodov bodo odbrale republiške in pokrajinske skupščine. Volitve bodo vsaka štiri leta in nihče ne more biti voljen več kot dvakrat po vrsti.

Ob razpravi o tem zakonu se je v zveznem zboru razvila neverjetno vroča razprava, ki so ji časopisi rekli polemika.

Zdenko Has, poslanec za Našice, Hrvatska, se je pritožil čez Bena Zupančiča, generalnega sekretarja zvezne konference Socialistične zveze, ki je na seji izvršnega odbora konference kritiziral poslance, češ da ob sprejemanju ustavnih sprememb nekateri niso dovolj upoštevali interesov svojih volilcev in da sploh nekateri niso navdušeni za samoupravljanje in enakopravnost narodov in narodnosti. Has je pripomnil, da se Zupančič v skupščini ni oglasil. Ali naj to pripomore k demokratizaciji, če nekdo s pozicij trenutne politične funkcije razsoja o zadevah, o katerih so mnenja deljena? Nikamor ne pridemo, če bi vsako nasprotno mnenje proglasili za nacionalizem ali unitarizem, regionalizem ali centralizem, birokratizem in etatizem.

Zora Smoljanović, poslanka za Zagreb, je tožila, da sta Predrag Ajtić v CK Srbije in Beno Zupančič v Socialistični zvezi označevala poslance, ki so bili za neposredne volitve, za nacionaliste in šoviniste, kar je resna zadeva. Predlagala je, da skupščina preišče delo poslancev in s svojim sklepom seznaniti tako forume kot javnost.

Predsednik zbora Vidoje Smiljevski je opozoril Smoljanovićevo, da ni govorila o predmetu na dnevnem redu in je predlagal, naj bi o njenem predlogu razpravljali v poslanskem klubu.

Blaž Kalafatić, poslanec za Crikvenico, Hrvatska, je rekel, da se zadeva tiče skupščine, ker se tiče poslancev, ki ocenjujejo svoje kolege zunaj skupščine, a v sami skupščini molče. Tudi njega je Smiljevski opozoril, da se ni držal dnevnega reda.

Makso Bače, poslanec za Dubrovnik, Hrvatska, je menil, da imajo poslanci pravico razpravljati o političnih vprašanjih, ki se tičejo volitev.

Predsednik Smiljevski je vztrajal pri svojem.

Ramiz Črnišanin, poslanec za Novi Pazar, Srbija, je rekel, da Hasu ne bi smeli dovoliti, da je začel tako debato. Odnose je treba razčistiti, ker poslance, ki so govorili o ustavnih spremembah, po hodnikih obkladajo s slabimi priimki.

Predsednik Smiljevski je opozoril tudi Črnišanina, da se ne drži predmeta.

Potem se je hotel oglasiti Beno Zupančič, poslanec

Delavski svet kranjske Industrije bombažnih izdelkov je hotel pokloniti osebni avto Mercedes direktorju O-manu. Ta je darilo odklonil kljub zaslugam za podjetje

iz Slovenije, a predsednik ga je pozval, naj se drži dnevnega reda. Zupancič se je vdal, a je pripomnil, da je treba ugotoviti, da sta že dva poslanca kršila dnevni red.

Redja Terzić, poslanec iz Bosne in Hercegovine, je predlagal, da bi prekinili sejo zbora in nadaljevali debato kot klub poslancev.

Džavid Nimani, poslanec za Prištino, je menil, da odlaganje razprave o zakonu ne bi nikamor pripeljalo in da se je treba držati reda.

Predsednik Smilevski je spet dal besedo Zdenku Hasu, da bi podal osebno izjavo. Ta je zanikal, da bi kršil poslovnik, ker se je kritika, o kateri je govoril, tikala volitev.

Zbor je nato sprejel zakon o volitvah zveznih poslancev.

/Glej uvodnik na 4. strani./

NAJVIŠJI PRIRASTEK NA KOSOVU

Zvezni zavod za statistiko je objavil zaokrožene prikaze o rezultatih in gibanjih na vseh najvažnejših področjih družbenega in gospodarskega življenja za leto 1968.

Ti podatki kažejo, da je leta 1968 stopnja naravnega prirastka prebivalstva v Jugoslaviji nadalje nazadovala. Naravni prirastek je znašal 10.4 novih prebivalcev na vsakih 1000 prebivalcev. Po oceni zavoda je sedaj v Jugoslaviji 20, 257.000 ljudi. Jugoslovansko povprečje je 19 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev. Najvišji prirastek je na Kosovu, kjer znaša stopnja natalitete 37, najnižji v Vojvodini, kjer znaša ta 13.8 živorojenih otrok na vsakih 1000 prebivalcev, medtem ko znaša v Sloveniji 17.4 - kar je blizu jugoslovanskega povprečja. Umrlo je 8.6 ljudi na vsakih tisoč prebivalcev. Število sklenjenih zakonov se tudi stalno manjša, a ločen je bil lani vsaki tisoči zakon.

Število zaposlenih se je lani povečalo za 0.6%. Koncem lanskega leta je bilo 3, 584.000 zaposlenih, ne oziraje se na one, ki delajo v vojski in milici. To število je še vedno nižje kot leta 1965, pričakujejo pa, da bo zaposlenost naraščala za 2% na leto. Precej se je povečalo število zaposlenih v privatnem sektorju, za 9.5%. Vendar znaša število zaposlenih pri privatnih delodajalcih še vedno samo 36. del vseh zaposlenih Jugoslovancev, ali 104.000 prijavljenih. Lani je 311.000 ljudi iskalo dela, ali skoraj 16 odstotkov več kot leta 1967.

Povprečni mesečni dohodki Jugoslovancev so lani znašali 858 novih dinarjev (85.800 starih dinarjev), kar pomeni 9 odstotno povečanje v primeri z letom 1967, medtem ko so se življenjski stroški povečali samo za 5 odstotkov. Proizvodnost dela pa se je povečala za 7%. Blago v prodaji na drobno se je podražilo 4%, razne storitve 13%, stanarine 21%, a cene v prometu, za kulturo in razvedrilo so se tudi povečale. Potrošniški krediti so se leta 1968 dvignili za 56% in so tako skoraj dosegli rekordno vsoto 4 milijard, katere so Jugoslovanci dolgovali

leta 1964. Hranilne vloge pa so koncem leta 1968 znašale 8.8 milijard dinarjev.

Po daljši stagnaciji je lani gospodarstvo zopet oživelelo, in tako se je narodni dohodek dvignil za dobrih 5 odstotkov. Industrija je povečala svojo proizvodnjo za 6%. V primeri z letom 1967 so vse industrijske panoge povečale svojo proizvodnjo, razen industrije obutve in gume. Gradbeništvo je povečalo obseg del za 7%. Vrednost teh del pa se je povečala za 14%, kar pomeni, da so bile gradbene storitve dražje. Lani so v družbenem sektorju zgradili okrog 135.000 stanovanj ali 6 odstotkov več kot prejšnje leto.

Kmetijska proizvodnja na družbenem sektorju je bila lani 1% večja kot leta 1967, a v privatnem sektorju 4% manjša. To je pripisati slabšim vremenskim prilikam in finančnim težavam. Pridelek pšenice je znašal 4.5 milijonov ton ali 10% manj kot leta 1967, koruze pa 6.8 milijona ton ali 6% manj.

Leta 1968 je bil izvoz blaga manjši, kar je pripisati predvsem manjšemu izvozu kmetijskih pridelkov. Industrija pa je izvozila 7.6% več blaga kot leta 1967. Uvoz pa je nadalje rasel in je bil za 3% večji kot prejšnje leto.

Statistika tudi pove, da je bilo lani prijavljenih v Jugoslaviji že 1 milijon 240 tisoč televizijskih naročnikov ali skoraj četrtnina več kot leta 1967. Število radijskih naročnikov pa se je lani povečalo za 5% in je doseglo 3, 2 milijona.

UKINITEV VIZ ZA FRANCIJO

Mika Špiljak, predsednik zveznega izvršnega sveta, je obiskal Francijo od 10. do 17. januarja. Med obiskom se je tudi eno uro pogovarjal s predsednikom De Gaulleom, ki mu je priredil slavnostno kosilo. V zdravici je De Gaulle izjavil, da noben obisk predsednika neke druge evropske vlade "ne bi pomenil kaj bolj naravnega in bolj primernega." Vladi v Beogradu in Parizu se bosta zelo angažirali, "da še bolj vskladita svoji politiki." Špiljak je v odgovoru pokadil De Gaulleu s tem, da je ugotovil "Izredno vlogo, ki jo je Francija odigrala že doslej in jo bo tudi v bodoče, še posebno pa vi osebno, g. predsednik, na področju pobud za razvoj politike popuščanja napetosti in prestajanja blokavske razdelitve Evrope."

Kakšnih dalekosežnih odločitev ni bilo, le planirani so različni sestanki med strokovnimi odbori, ki bi naj v podrobnostih razgovarjali pozneje. Zaenkrat je določeno da bodo ukiniteli vize na obe strani za kratkoročne obiske in v Jugoslaviji bodo posvečali več pozornosti francoščini.

KOROŠKI SLOVENC V LJUBLJANI

Na povabilo predsednika izvršnega sveta Slovenije sta dve petčlanski delegaciji koroških Slovencev 24. in 25. januarja uradno obiskali Ljubljano. Delegacijo Narodnega sveta koroških Slovencev je vodil njegov predsednik Dr Reginald Vošpernik, delegacijo Zveze slov. organizacij

na Koroškem pa dr Franci Zwitter.

Delegaciji sta imeli dvourni pogovor na izvršnem svetu Slovenije, kjer sta oba voditelja delegacij prikazala položaj manjšine na Koroškem. Dr Zwitter je navedel nekatere nerešene probleme v zvezi s 7. členom avstrijske državne pogodbe in opozoril, da zaradi neugodnih narodnostnih razmer naglo pada število Slovencev, ki se pri ljudskih štetjih prištevajo k slovenstvu. Dr Vošpernik je poudaril, da ideološke razlike niso ovira za sodelovanje med koroškimi Slovenci in za njihovo sodelovanje z matičnim narodom.

Predsednik vlade Stane Kavčič je dejal, da se bo matična država vztrajno in potrpežljivo prizadevala pomagati slovenski manjšini v njenem boju za uveljavitev legitimnih pravic. Dejal je tudi, da se mora manjšina vključiti v delo in razvoj družbe, v kateri živi. Obe delegaciji je prvi dan obiska sprejel predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar.

Drugi dan obiska je del delegacije obiskal ljubljanskega nadškofa in slovenskega metropolita dr Pogačnika, potem pa sta si obe delegaciji ogledali tovarno Saturnus v Ljubljani. Kasneje sta obe delegaciji obiskali Inštitut za narodnostna vprašanja, kjer ju je ravnatelj Drago Druškovič seznanil z delom tega inštituta. Povedal je, da name rava inštitut izdati prihodnje leto ob 50-letnici koroškega plebiscita zbornik, ki naj bi znanstveno obdelal položaj Slovencev na Koroškem pred razpadom Avstro-Ogrske, plebiscit in sedanji položaj Slovencev v Avstriji. Da bi bili ti dogodki čim bolj objektivno opisani, je inštitut zaprosil za pomoč Koroški deželni arhiv, a je žal prejel negativen odgovor. Ker pripravljajo tudi na Koroškem podobno publikacijo, so med pogovori predlagali, da bi bilo morda vredno poskusiti izdati skupni zbornik.

PREHITER ALI ZALETELI POSTOPEK

Lani v juliju so po hitrem parlamentarnem postopku spremenili v zvezni skupščini tri zakone, ki zadevajo gostinsko dejavnost, prevoze z motornimi vozili in delavnice samostojnih obrtnikov. V bistvu je šlo za omejitve privatne trgovine in pobude, ki je kajpak šla - omejitve namreč - v korist gotovim podružabljenim velepodjetjem, zlasti takim z monopolnim značajem ali tendencami, ker je bila tako onemogočena vsaka ali pa vsaj prehuda konkurenca. Posledice tega so bile v različnih republikah različne, odnosno, oblasti so različno reagirale na nastale težave odn. spremembe.

Kar zadeva Slovenijo, so kmalu ugotovili, da je bila zvezna zakonodaja zgrešena, pa je zato devet slovenskih poslancev (med njimi Zoran Polič, Tine Remškar, Viktor Avbelj in Marijan Breclj, čijih imena vsekakor dokazujejo koliko važnost pripisujejo slovenske oblasti temu vprašanju) predlagalo, da po enakem hitrem parlamentarnem postopku prenesejo kompetence reševanja teh problemov z zvezne ravni na republiške, tako da bi posamezne

republike lahko prilagodile te zakone svojim potrebam in izkušnjam. Kaže, da je bil sicer zvezni izvršni svet naklonjen tem slovenskim predlogom, vendar pa ni storil ničesar za pospešeni postopek, predvidoma tudi iz obzira do onih poslancev, ki bi bili s tako obratno akcijo prizadeti. Po drugi strani bi utegnil trpeti ugled zvezne skupščine, ki se tako hitro zaleti.

V Sloveniji je zaradi te zakonodajne spremembe prihajalo do naslednjih anomalij:

Predvsem v goratih predelih so prevažali učence v šolo predvsem privatni podjetniki (s kombiji). S prepovedjo tega učenci niso več imeli prevoznih sredstev, ker se javnim prevoznikom ta posel ni izplačal in niti niso imeli primernih vozil. Ista težava se je tudi pokazala ob prevažanju manjšin skupin turistov. Drugačen, a v bistvu vendar isti problem je nastal na primer v Dravogradu. Po ukinitvi vlaka med Dravogradom in Velenjem, so bili ljudje vezani izključno na avtobusne zveze. Toda avtobusna podjetja so enostavno ukinita nekatere avtobusne proge iz okoliških naselij do Dravograda in tako so ostali ljudje brez komunikacij. Če bi privatni podjetniki imeli možnost vzdrževati take proge, bi se jih verjetno lotili... A ker monopolna avtobusna podjetja vedo, da te možnosti nimajo, kratkomalo ukinejo manj donosne proge. Posledic se jim ni batišker ni konkurence.

Ko je zvezni zakon omejil lastnino privatnih kamionov na 5 ton nosilnosti, je ostalo okoli tisoč tovornjakov z nad petimi tonami nosilnosti neuporabljivih - ne da bi za to lastniki dobili kakršnokoli odškodnino.

Potem je nastal težaven problem v gostinstvu, ko je zasebnim podjetnikom zmanjkalo delovne sile. Enako tudi v gradbeni stroki, ko na primer pet dovoljenih delavcev v privatnem podjetju niti ne zadostuje za pripravo samega gradbišča, itd.

Devetero poslancev je bilo mnjenja, naj o takih konkretnih vprašanj odločajo posamezne republike, ki poznajo lastne probleme in ki bodo glede na določene pogoje in potrebe narodnega gospodarstva in zaposlovanja pomenile najboljši izhod.

Ob tem so slovenski časopisi na primer večkrat pisali, da ima skupnost samo škodo, če omejuje delo privatnikov. Kar je pametno in potrebno, je učinkovito nadzorstvo in davčna politika. Kajti preprečevanje neupravičene bogatenja ne more temeljiti na omejevanju pravic do osebnega dela, temveč samo na dosledni davčni politiki, na pravilnem ugotavljanju dohodkov, ki jih ustvarja davčni obveznik s svojo dejavnostjo. Kvalitetne gostilne so Sloveniji nujno potrebne in če niso rentabilne gostilne v družbenem sektorju, jih je pač treba prepustiti privatnikom, je na primer komentiral dopisnik DELA.

1. februarja sta se v Temišvaru na Romunskem sestala Tito in Ceausescu. Iz komuniqueja je razvidno, da sta se občutno skladala v vprašanjih, ki ju zanimajo.

Jugoslavija je lani izvozila v Evropo 78,7% svojega izvoza, uvozila pa iz nje 82,2% svojega uvoza.

